

századi kutatói ma még alig képesek. Úgy gondolom, hogy — szigorúan tartva magunkat a véleményeltérés jogosultságához — Barótinak a kutatás számára felvetett témáit el kell fogadni, remélve, hogy ő maga is hozzáfog az általa felvetett problémák pontosabb, egzakt kidolgozásához.

Szauder József

Kabdebő Lóránt: Dayka Gábor költői pályája. Miskolc, 1968. Városi Könyvtár, 71 l. (Borsod-Miskolci Füzetek. Irodalomtörténet. 6.)

A könyv a szerző hét évvel ezelőtt írott bölcsészdoktori értekezésének rövidített és átdolgozott változata. Sajnos, a költő utóéletével foglalkozó rész — terjedelmi okokból — kimaradt.

Dayka értékelésének lehetséges útjait már korán kijelölte Csokonai (Kazinczyhoz írott, a kiadást előkészítő levelében) és Kőlcsey (töredékben maradt recenziójában). Ez pedig a szerkezeti és nyelvi-metrikai elemzések alapul, esztétikai feltárásokban gazdag versközpontról tárgyalás — amilyen a Csokonaié —, illetve a költői személyiség lélektani analizisét kikerekítő, az adott, vagy a versekből kihámozható adatokat ebbe beleépítő életrajz-központról (ilyen a Kőlcseyé). „Dayka ellenben sokkal kisebb mértékben nyerte a képzelő erőt (ti. minif Himfy), s nála az érzésnek alatta áll. A lélek érzései abstractiók, s minél inkább abstractok, annál keskenyebb pontba vonulnak össze, s annál vékonyabbak s szövődésesek az egymástól különböző szálak, hogy végre őket különböztetni érzed ugyan, de éppen úgy nem magyarázható, mint azt, hogy mi legyen a különbség a rózsának és violának illatja közt? Ez az oka, miért az ily költő nehezen öntheti ki magát, s küzdenie kell nyelvvel, hogy szavakat találjon, melyek érzései felől sejtítést ébresszenek másokban.” (Kőlcsey Ferenc ÖM 1960, I. k. 431–432. l.). Tanulságos volna végigkövetni, hogy e két irány hogyan váltakozik — fejlődve és vitatkozva — egészen Balogh Árpád Anyos finom érvelésekben gazdag, de a versekről nem sokat mondó életrajzáig, valamint Gálos Rezsőnek már az összegezés igényével fellépő tanulmányáig (mindkettő 1913-ból). Sokat tudtunk immár Daykáról, az emberről, sőt verseiről is; arról azonban, hogy az életmű létrejöttében milyen társadalmi és egyéni tényezők működtek, már sokkal kevesebbet; s végül arról, hogy az életmű szerkezetében, formátumában és típusában hogyan illeszkedik be az európai és a hazai líra folyamába: még kevesebbet és részben ellentmondót. (Megjegyzendő, hogy Dayka prózai és tudományos munkásságát éppen csak megemlítve, Kabdebő a lírára korlátozza vizsgálatait.)

Éppen azért alkotott jelentőset tanulmányában Kabdebő, mert összefogva a két módszert, s felhasználva elődei munkásságából minden pozitívumot, vizsgálódásait társadalomtörténeti talajra helyezte, s finom és elmélyült, a pszichológia és a stilisztika szerzőszámaival együttesen kialakított verselemzések csomópontjaira építve, a Dayka-életművet beágyazta nagyobb összefüggésekbe.

„Azokat az ormokat, melyeket lírája előrejelzett, nem tudta elérni. És ebben — mint láttuk — nemcsak korai halála akadályozta meg. Egyetlen korszaka sem tudott annyira kiteljesedni, hogy költészetünk élvonalába emelkedett volna. Pályája első szakasza Csokonai előképének tűnik. Utolsó évei leginkább Berzenyi költészete felé mutatnak. Legértékesebb alkotásai, az 1791–92-es válság költői termése, irodalmunk számára a szentimentalizmus pillanatát ragadta meg líránkban felül nem múlt szinten. Ebben jelentősebb folytatója csak a fiatal Kőlcsey lett. Ezért a pillanatért... marad neve említve irodalmunk történetében...” (70. l.). Így összegezi vizsgálódásait. Ebben a koncepcióban legérdekesebb a (különben már Erdélyi Pál által is, egyes versek kapcsán kiemelt, Figyelő, 1887. 252. és 255. l.). Berzenyivel főnálló kapcsolaton kívül szentimentalizmus-felfogása. Szentimentalizmuson azt a „pillanatnyi” válságköltészetet érti, amelyben a forradalmi reményeit eltemető közép-európai felvilágosodott polgári értelmiség — felhasználva a forradalom előtti francia líra egyes formáit — kifejezte a maga „életérzését” (39–40. l.). Ebből kiindulva, illetve ezt a fölismerést előkészítve, teszi érthetővé Dayka korai kivirágását a pesti szeminariumban, válságát Egerben, letörését a zord Lőcsén és korai pusztulását Ungvárott. Ebben az összefüggésben kapcsolat teremthető csekély mennyiségű, mégis oly tagolt, s első pillantásra ellentmondó korszakokból álló költészetének egyes rétegei között is. Különös pálya is a Daykái! — ezé a latinul és görögül verselő diáké, gáláns verseket írogató, majd szatírái és toleranciát hirdető prédikációja miatt etanácsolt kispapé, majd a Mérés a nagy költészet magaslataiba eljutó reménytelen szerelmesé, a halált hívó emberé, aki a klasszicista fegyelmen és a fáradt alkalmi költészetten keresztül visszahanyatlak — már a halálos kórral küzdve — a latin nyelvű verselésbe. A fenti koncepcióból folyik sok kisebb részprobléma megmagyarázása is: pl. érthető, miért fordul a feltörekvő városi légkörben felnevelkedett ifjú a legurbánusabb latin költő, Ovidius fordításához. Az elemzés azonban, éppen mert alapos verselemzésekben és szolid filológián nyugszik (a Reich Zsuzsánna sokat hánytorgatott hitvesi hűségét pl. egyáltalán nem bolygatja), képes mindig

felmutatni nem csupán az általánost, hanem az egyest, nem csak a változót, hanem az állandót is (így folytonos erőfeszítéseit az olvasásban és tanulásban, ami viszont ismét csak – Pesten – összetetalálkozott egy átmeneti ideig szabadabb levegőt szívó nemzedék tudásszomjával, évtizedek lemaradását pótolni akaró igyekezetével). Különösen figyelemreméltó Dayka motivumkincsének elemzése; ebben a legnagyobbbrészt antik eredetű készletben sajátos, több versen át nyomon követhető képek is vannak: elsősorban ilyen a „mérge nyilas” halál. Azonban itt még korántsem minden világos: véleményem szerint feltétlenül magyarázatra vár a „Téli dal” utolsó strófájában szereplő Prometheus, aki itteni funkciójában az alvilágból Theseust megmentő Heracles (Theseus szerepel a Phyllis Demophoonhoz c. heroida fordításban!) helyett áll, s feltétlenül kapcsolatba hozandó a „Lakadalmi versezet” Chironjával. Azonban erről itt ennyi elég.

A verselemzések többnyire hibátlanok, ha nem is teljeselek: mindegyiket csak annyira tárja fel, amennyire az életmű adott összefüggésének megértéséhez szükséges. Úgy vélem azonban, hogy az „Élesség” és a „Menyegzői dal” nem érdemlik meg az elftélő jelzőket: az első sokkal szellemesebb a maga csúfondáros történelmi pózával, a másik sokkal fenségesebb a „legmagasabb öröm hangját” (Bergmann Ágost, Figy 1877.

298. l.) megütő dikciójával. A „Kesergés” elemzését túl felszínesnek tartom: a vers varázslatát érzi, megmagyarázni azonban nem tudja. „A’ vak szerelem” Corinnájának „éléggé meghökkentő” csúnyasága sem érthetően Catullus mintául szolgáló 86. versének figyelembevételével.

A tanulmány egyetlen komoly hiányossága a latin versek elemzésének mellőzése. Az életmű egészének helyes fölmérése szempontjából pedig nem hagyható figyelmen kívül sem a Verhovác Miksához írt bukolikus búcsúvers, sem a megtört, beteg Dayka (aki magyar versben már csak az ajándékba kapott bort köszöni meg) ungvári tanítványaihoz intézett beköszöntő verse, ahol – a nemzeti költészetről, s Cesingéről (Janus Pannonius, aki az „I. Ferencz királyunkhoz” intézett versben is előjő, s Csokonai nem tudja azonosítani) ejt megszívlelendő szavakat. Megjegyzem különben, hogy latin verseinek szépsége megragadta Ungvárnemeti Tóth Lászlót, aki hetet le is fordított. (Kéziratban, OSzK. Analekta). Ezeknek kiadása, valamint egy kritikai Dayka-kiadás készítése felettébb kívánatos lenne.

Néhány sajtóhibán és bibliográfiai pontatlanságon kívül egy tárgyi tévedés: a Segrais-vers rövidebb változatát nem Esztergár László azonosította Dayka forrásával (16. l.), hanem Gálos Rezső (EPHK 1913. 149. l.).

Szörényi László

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlap üzleteiben, a POSTA KÖZPONTI HÍRLAPIRODÁNÁL (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz.) közvetlenül vagy csekkbefizetési lapon (Csekk számlaszám: egyéni 61.257, közületi 61.066), valamint átutalással a KHI MNB 8. sz. egyszámlájára,

az AKADÉMIAI KIADÓ-nál, Budapest V., Alkotmány utca 21. Telefon: 111—010.
Csekk számlaszám: 05.915-111—46, MNB egyszámlaszám: 46. és az
AKADÉMIAI KÖNYVESBOLT-ban, Budapest V., Váci utca 22. Telefon: 185—612.

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki szerkesztő: Merkly László

A kézirat a nyomdába érkezett: 1969. I. 29. — Terjedelem: 23,1 (A/5) ív.

69.67.017 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

Az Akadémiai Kiadó idei kiadványaiból:

Az IRODALOMTÖRTÉNETI KÖNYVTÁR című sorozat legújabb (23.) köteté:

Rába György: A SZÉP HŰTLENEK

(Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád versfordításai)

Bp. 1969. AKADÉMIAI K. 463 I. 65,- Ft

*

A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETÍRÁS FORRÁSAI című sorozat legújabb köteté:

BAJZA JÓZSEF ÉS TOLDY FERENC LEVELEZÉSE

Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta: OLVÁNYI AMBRUS

Bp. 1969. AKADÉMIAI K. 707 I. 124,- Ft

*

ADY ENDRE ÖSSZES VERSEI I. kötet (1891–1899)

Sajtó alá rendezte: KOCZKÁS SÁNDOR

Bp. 1969. AKADÉMIAI K. 493 I. 55,- Ft

*

JUHÁSZ GYULA ÖSSZES MŰVEI 6. kötet

Prózai írások (1918–1922)

Sajtó alá rendezte: GREZSA FERENC

Bp. 1969. AKADÉMIAI K. 747 I. 55,- Ft

СОДЕРЖАНИЕ

Введение (редактор)	129
Саудер, Й.: Задачи исследования венгерской литературы XVIII века и эпохи Просвещения	131
Бароти, Д., Кошари, Д., Хопп, Л., Немеди, Л., Денш, В., Вёрёш, К., Сатмари, И., Р. Варкоци, А., Барта, Я.: Выступления по докладу Й. Саудера	156
Саудер, Й.: Заключительное слово	174
Еленич, И.: Эпиграммы на латинском языке в поэтической практике пиаристов XVIII века	176
Биро, Ф.: Сентиментальность, природа, провидение (начало творчества Дёрдя Бешшени. I.)	199
Мезеи, М.: Песенная поэзия в эпоху Просвещения	220

Анализ произведений

Еленич, И.: Норберт Конради	243
Пор, П.: Ференц Фалуди и место «Изменчивого счастья» с точки зрения истории стиля	246
Четри, Л.: «Ученик» Казинци	258
Мезеи, М.: Янош Бачани: На изменения во Франции	265
Кабдебо, Л.: Габор Дайка: Ужасная ночь	269
Гёрёмбеи, А.: Михай Фазекаш: Когда как день	274
Сегеди-Масак, М.: Чоконан: К одиночеству	281
Зубреци, Д.: Даниэль Бержени: Приближающаяся зима	290

Рецензии на зарубежные издания по истории литературы XVIII века

Падани, К.: Французская литература XVIII века и эпохи Просвещения в зеркале новых французских трудов по истории литературы	296
Сегеди-Масак, М.: Английская литература XVIII века в зеркале новых исследований	315
Шаркёзи, П.: Итальянская литература XVIII века в зеркале новейших исследований	331
Сёке, Д.: Русская литература XVIII века в зеркале последних исследований	342

Документы

Хорвата, Я.: История развития венгерской литературы	349
Боржак, И.: Из переписки Пала Шарвари	368

Обозрение

Эдуард Винтер: Раннее Просвещение (Вайда, Д. М.)	374
В. П. Волгин: Развитие общественной мысли во Франции в XVIII веке (Ковач, Д.)	376
Люсьен Гольдман: Просвещение и современное общество (Саудер, Й.)	378
Д. М. Вайда: Постоянство в изменении (Лукач, Б. Х.)	384
Дежё Бароти: Просвещение и классицизм (Саудер, Й.)	385
Лорант Кабдебо: Поэтическое творчество Габора Дайки (Сёреши, Л.)	389

SOMMAIRE

Introduction (<i>le rédacteur</i>)	129
Szauder, J.: Les tâches de la recherche de littérature hongroise dans le domaine du XVIII ^e siècle et de l'époque des lumières	131
Interventions de Baróti, D. Kosáry, D., Hopp, L., Sziklay, L., Némédi, L., Gyenis, V., Vörös, K., Szathmári, I., R. Várkonyi, A., Barta, J.	156
Discours de clôture de Szauder, J.	174
Jelenits, I.: L'épigramme de langue latine dans la pratique poétique des piaristes du XVIII ^e siècle	176
Bíró, F.: Sensibilité, nature, providence (le début littéraire de György Bessenyei)	199
M ^{me} Mezei, M.: Notre poésie lyrique à l'époque des lumières	220

Analyses de texte

Jelenits, I.: Norbert Conradi: Sic est, conscripsi versus...	243
Pór, P.: Ferenc Faludi et la place de son poème, „La Fortune instable” dans l'histoire du style	246
Csetri, L.: „Le disciple” de Kazinczy	258
M ^{me} Mezei, M.: Sur les changements en France	265
Kabdebó, L.: Gábor Dayka: La nuit terrible	269
Görömbéi, A.: Mihály Fazekas: Tout comme quand le soleil...	274
Szegedy—Maszák, M.: Csokonai: A la solitude	281
Zubreczky, Gy.: Dániel Berzsenyi: L'hiver s'approchant	290

Sur la littérature spéciale de l'étranger, concernant le XVIIIe siècle

M ^{me} Padányi, K.: La littérature française du XVIII ^e siècle et de l'époque des lumières reflétée par l'historiographie littéraire française récente	296
Szegedy—Maszák, M.: La littérature anglaise du XVIII ^e siècle selon les recherches récentes	315
Sárközy, P.: La littérature italienne du XVIII ^e siècle reflétée par l'historiographie littéraire italienne récente	331
Szöke, Gy.—Halász, M.: La littérature russe du XVIII ^e siècle reflétée par les recherches soviétiques récentes	342

Documents

Horváth, J.: L'histoire de l'évolution de la littérature hongroise (Pages choisis.)	349
Borzák, I.: De la correspondance de Pál Sárvári	368

Revue

Eduard Winter: Frühaufklärung (<i>Vajda, Gy. M.</i>)	374
Volguine, Viatcheslav *Pétrovich: L'évolution de l'idée sociale en France au XVIII ^e siècle (<i>Kovács, Gy.</i>)	376
Lucien Goldmann: L'illuminismo e la società moderna (<i>Szauder, J.</i>)	378
György Mihály Vajda: Continuité dans le changement (<i>H. Lukács, B.</i>)	384
Dezső Baróti: Époque des lumières et classicisme (<i>Szauder, J.</i>)	385
Lóránt Kabdebó: La carrière poétique de Gábor Dayka (<i>Szörényi, L.</i>)	389